

RÄGAVERE LAHING 15.XII 1918

Ajakiri: "Vabadussõja tähistel" nr. 11, november 1939

Kirjutis: "Rägavere lahing" 15.dets.1918

Autor:: major G.Simmo, lk.294

... Nagu hiljem on selgunud oli õhtul Põlula mõisa asunud 3.Tartu Kommunistliku polgu I pataljon(Lillakas), kes oli saanud ülesandeks vallutada 15.detsembril Rägavere mõisa. Seega osutusid valeks saadud teated 46.Kütipolgu kohta.Vii-
mane oli olnud küll selles rajoonis, kuid sel ajal kuskil kangelas varus.Edasi liikudes oligi nimetatud pataljon jõudnud hommikul Põlula-Uuemõisa, kust jätkas edasiliikumist Rägavere suunas.Vaatamata ülekaalule meeste arvus ja kuulipildujate tules ei saavutanud vaenlane edu.Siis oli näha kuidas vaenlase salgad valguvad paremale metsa, sealt ovati varsti püssituli.Samm-sammalt hakkas vaenlane liikuma siis ka rindelt.Tiiva tule ning ülekaalu ees oli meie grupp sunni-
tud algama tagasitõmbumist.Taandumist mõjutas ka grupi vasakul tiival kuulduv laskmine ühes arvatava haaranguga ja kahtlane teade paremalt tiivalt, et seal ahelikku haara-
mas mingi ratsasalk.Mõnedel andmetel sai ka paar meest haava-
vata.Koosatoodud suurtükid ei saanud asjakäiku mõjutada...

Meie ahelik tagasitõmbumine muutus pea korratuks nii, et isegi Nurkse küla ette positsioonidele asetatud suurtükid teele veeretamiseks oli taanduvaist raske saada mehi abiks.Tagasitõmbunud mehed ja salgad koguti Nurkse küla majade taga uuesti kolonni ja kella 10 ümber algas grupp liikumist rännakkorras tagasi Rägaverre...Selguski, et Nurkse juures tekkinud kahtlus vasaku tiiva haaramisest oli osutunud küsitavaks.Vaenlase väeosad, liikudes mööda künklikku maastikku olid sealt juba lahkumas tagasimineku teele ja nii suurtükid kui ka grupi meeskond sattusid

sattusid vaenlase tule alla... Siin oli jõudnud ette arvata-
tavasti pealetungiva vaenlase parem tiib, liikudes üle
Mägide küla...

...Mõedaku külas ja Liiva kõrtsi juures kujunes olukord
järgmiselt: Roodu seisukohtadele tungis peale raudtee poolt
punaste dessantsalk (V. Puss). Pealetungi raskus kandus roodu
vasakul tiival Liiva kõrtsi juures asuvale poolrühmale...

... Vasakul tiival areneva tulevahetuse mõjul taandus
6. roodu peaosas Mõedaku küla majasid asuvale künka veerule,
kus võttis kohese positsiooni. Vastase uus haaramine vasa-
kult sundis aga ka uue seisukoha maha jätta ja rood lahkus
oma rajoonist Rägavere mõisa suunas. Vaenlane liikus aga
kogu aeg kannulil.

... Kommunistlikus ajakirjas "Proletaarne revolutsioon
Eestis" nr. 7 1929. a. antud kirjeldus: "Lähedal oleva kõrtsi
juures saime juba lahingu alguses kaks vangistatut: üks haavatud,
teine terve. Mis tegime meie nendega? Haavatut saatsime lahingu
lõpul Narva ravitsusale. Teisele tehti ettepanek: tule
meiega kaasa, või mine kuhu tahad. Tuli meiega kaasa ja oli
tubli sõjamees. Samal ajal juhtumine oli ka Mägiste küla
juures, kus umbes 30 mehe ümber valgeid taganes ühte väiko-
sesse mägede vahelisse orgu sattus. Org oli vaevalt mõni-
kümmend sammu lai. Ja selle orukese kaldal seisid peale
püsside juba meie kuulipilduja. Laskmise korral sealt ükski
eluga ei oleks pääsenud. Olgugi, et nende poolt meie peale
veel harvasti tulid anti, ei lastud meie poolt nende poole
paukugi. Meie poolt laskmine oleks tähendanud kaitsetute
tapmist. Karjuti meie poolt ainult, et nad alla annaksid. Suu-
rem osa tõstiski allaandmise märgiks käed üles. Tõstsid
käed üles ja ... nihkusid oru suu poole, püssisid maha jät-
tes. Parajal silmapilgul lipsasid mäekünka varju, jooksid
laiali ja põgenesid. Pääsesid eluga ainult sellepärast, et
Eesti tööliste punane sõjavägi ei jannunud vere järele".

... Rägavere mõisa lagedal väljal oma künkastega, seljen-
dike, lõhkudega ja orgudega ei pakkunud soodsat maastikku
esimest korda sinnasattunud võitlejatele. Murkse juurest
tagasitulnud kiirlaske suurtükk paigutati Rägavere mõisa

Küüni juurde varem sinna asunud teiste suurtükkide kõr-
vale. Küün, mis asus mõisast kagusse kulgeva tee ääres,
umbes 100 m enne suurt teed, pakkushead võimalust vaatus-
punktide katusele panemiseks... Kiirelt liikuv vaenlane oli
ootamatult ilmunud silmapiirile siin ja seal. Teda juhti-
sid arvatakse teejuhid kohalikest elanikest. Kinnine maas-
tik ei võimaldanud mingit ülevaadet vaenlase liikumisest
ja samuti oma jõududest ning kaitsevõimetusest. Tekkis
olukord, kus iga mees püüdis tegutseda üksikult - oma mo-
raali kohaselt. See moraal aga ei olnud mõeldud sõja ja
revolutsiooni mõjul kuigi kõrge. Nii püüdsid end võitlu-
sest kõrvale hoida üksikud mehed ja terved salgad. Katsuti
isegi päästa end häbistavast põgenemisest, heites kõrvale
sagedasti püssid.

Viimaste taandujate järel Kivikoplist ilmusid varsti
metsaservale ka esimesed pealetungijad. Veel imekspanevam
oli, et samal ajal või veel varemgi olid ilmunud vaenlas-
väeosad ka Pikametsa veerele. Meie kaitsele asunud salgad
ja patareide vaatlejad ei saanud arugi, kus lõppesid omad
ja kus algasid võõrad. Pealetungiv 2. Pärnu rood koos teis-
test allüksustest kaasa läinud meestega oli jõudnud juba
poolele vahemaale Põdrakoplist Kitsekopliasse, kui korra-
ga selgusid vastaspoole asukohad.

Algul avati Pikametsast ja siis Kivikoplist püssituli.
Püssitulele järgnes varsti kuulipildaja tuli... Kuulipil-
dujatule avamine eeloleva metsa servast lõiigi pea segi van-
kuna lõõnud edasiliikuvate ahelikkuude read-algas üldine
taandumine. Patareid võtsid olukorra selginemisel kohe
vaenlase ägeda tule alla, kuid see enam asjakohane ei muut-
nud... vaenlase ahelikkuude lähenemine mõisale sundis ka
püssitule piirkonda sattunud polgustapi mõisat maha jät-
ma.

... Mõissaesisele väljakule jäi maha mitu langenut ja
haavatut. Surnud korjati hiljem kohalike elanike poolt
ümbrusest kokku - neid oli 7 ja maeti Põdrakopliasse-

... Kauemini pidas vastu 5. rood (kat. A. Schervel) Kant-
küla juures. Küla servel olevad künkad pakkusid loodus-

likult väga otstarbekaid võimalusi kaitsetegavuseks ja sealt avanes otse eeskujulik laskevälili teele ja legendikule Rägavere vallamaja ümber. Ootamatu tule avanisega anti seal pealelõunat laiali Murkse poolt teed mööda Rägavere vallamajale lähenev suurem vaenlase kolonn, kusjuures vaenlasel oli surnuid ja haavatuid. Kolonnis liikus arvatavasti 3. Tartu Kommunistliku polgu II pataljon (Ulrike) ja võimalik, et ka polgu steap. Ootamatu kokkupõrkele järgnes kauemat aega vältet tulevahetus...

Alles õhtul, videvaku eel, kui vaenlane püüdis paremalt saata salku meie seisukohtadele seljataha ja oli vasakult juba roodu tiivast möödaunud (mille tõttu langes vaenlase kätte vangi ka Rägaverre saadetud lipnik 5-6 sõduriga), jättis rood oma seiskohed maha ja liikus üle Sauesuugu Vinni mõisa peale...